

2. Blinova, N. M., Kirilova, O. V. (2018). Kopiraiting iak dialnist zi stvorennia onlainovogo kontenty. *Communications and communicative technologies*, 18, 13–21.
3. Blekýell, R. D. i dr. (1999). Povedenie potrebitel, Piter, 768 [in Russian].
4. Bly, R. (2005). The copywriter's handbook. An Owl book, New York.
5. Gýlai, V. Komýnikativistika iak osvítne spriamývannta program sýchasnih mýnarodnih vidnosin: ýkraïnski realii ta polskii dosvid. *Mýnarodni vidnosini. Seria «Politichni nauky»*, 21. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3837/3497
6. Zemskaia, Iý., Kýznetsova, E. (2014). Spichraiting i kopiraiting: filologia na slýjbe ý integrirovannyh marketingovyh kommýnikatsii. *Filologua i chelovek* [in Russian].
7. Kaplýnov, D. (2016). Neurokopiraiting. 100+ priemov vlianiia s pomoiý teksta. *Biznes-shkola*, 11, Moskva, 352 [in Russian].
8. Kostýk, E. (2015). Kopiraiting: ýchebnoe posobie, SPbGTÝRP. Piter [in Russian].
9. Kot, D. (2012). Kopiraiting: kak ne sest sobaký. Sozdaem teksty, kotorye prodaiýt. Marketing dlia professionalov, Piter [in Russian].
10. Magda, Є. (2018). Trendi politichnogo kopiraitingý v ýmovah gibridnoi agresii. *Yevropeiskyi polityko-pravovy diskurs*, 5, Vyp. 1, 217–223. URL: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2018/2018-5-1/33.pdf> [in Ukrainian].
11. Nazaikin, A. (2007). Reklamnyi tekst v sovremennyh SMI: prakticheskoe posobie, Moskva [in Russian].
12. Titorenko, F., Bokareva, Iý. (2017). Analiz mojlivostei sotsialnoi mereji iak maidanchika dlia prodaiý tovarý. Harkivskii natsionalni ýniversitet radioelektroniki, Harkiv, 5 [in Ukrainian].
13. Trýhimovich, S. (2016). Reklama: konspekti kopiraitera. Kii: Kievo-Mogilianska akademii, 2016.
14. Halilov, D. (2013). Marketing v sotsialnih setiah. Moskva, 376 [in Russian].
15. Tsapok, O. M. (2019). Riznovydy suchasnoho kopiraitynhu. *Derzhava ta rehiony Seria: Sotsialni komunikatsii*, 3, 115–120.
16. Chto vajno znat o tselevoi aýditorii? [in Russian]. URL: <http://powerbranding.ru/potrebitel/celewaya-auditoriya>.
17. Lakdawala, H. (2018). Copywriting. Revised syllabus. University of Mumbai, Mumbai.
18. Lok, D. (2019). Copywriting comprehensive guide to closing in print. Gildan media, Canada.
19. Stephen, A. (2015). The role of digital and social media marketing in consumer behavior. University of Oxford, United Kingdom.

УДК 070.16(470+571):327(477:470+571)

Ничипорчук Наталія,

магістр факультету міжнародних відносин
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки,
Луцьк, Україна
natikua1996@gmail.com;

Новак Роман,

студент 4-го курсу факультету міжнародних відносин
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки,
Луцьк, Україна
Roman.Novak2016@eenu.edu.ua;

Вітт Іванна,

студентка 4-го курсу факультету міжнародних відносин
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки,
Луцьк, Україна
Ivanna.Vitt2016@eenu.edu.ua

ВИКОРИСТАННЯ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ В РОСІЙСЬКИХ ЗМІ

Зі стрімким розвитком технологій «звичайна» війна більше не має сенсу. Зі свого боку, гібридна, яка є більш зручною й гнучкою та містить у собі низку різних режимів ведення війни, є універсальною військовою стратегією. Важливими складовими частинами такої війни є дезінформація та пропаганда. Росія – активний користувач таких методів у боротьбі проти України. У статті розглянуто реакцію Росії на підписання Україною формули Штайнмайєра. Наведено найбільш яскраві, на нашу думку, приклади дезінформації зі сторони ЗМІ Російської Федерації. За основу дослідження

взято період із жовтня 2019 р., період після підписання Україною формули Штайнмайєра. Цей документ викликає чимало суперечок у дослідників. Підписання формули Штайнмайєра спровокувало хвилю протестів серед українського населення й причиною цього була відсутність єдиного трактування формули, оскільки кожна сторона конфлікту тлумачить його по-своєму.

Проаналізовано дослідження риторики трьох топових російських телеканалів («Россия 1», «Первый канал» та НТВ) щодо України, що представлено Групою з аналізу гібридних загроз Українського кризового медіа-центру (УКМЦ). Згідно з результатами, третина новин цих каналів так чи інакше стосується України, при тому понад 90 % згадок про країну негативні. Найбільшими є новинний телеканал RT (RussiaToday), новинне видання Sputnik, ток-шоу «Велика гра», програма «60 хвилин» і т. ін.

Із результатів дослідження бачимо, що більшість російських передач висвітлюють не внутрішні проблеми Росії, а відносини з Україною та все, що з ними пов'язано. Поширено тенденцію запрошення так званих «українських експертів», котрі приносять російським ток-шоу небувалі рейтинги.

Справжніми зірками російського телебачення стали «неприємні українці», при тому, що ці люди підбираються за принципом психологічного й фізіологічного відторгнення від більшої частини аудиторії. Вони забезпечують шоу вибухом емоцій, здебільшого негативних у ставленні до них. Тим самим привертають до себе увагу більшості аудиторії й утримують її.

Ключові слова: дезінформація, Росія, Україна, мінські угоди, формула Штайнмайєра.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. У XXI ст. досить легко отримати та володіти інформацією, використовуючи сучасні технології. На сьогодні існує тенденція перевищення інформаційних обсягів над фізіологічними можливостями людини щодо її обробки. Житель не в змозі адекватно сприймати всі ті дані, що з надлишком і з агресивною прогресією з'являються в Інтернеті чи на ТБ, не кажучи вже про те, щоб їх перевірити. Дезінформація свідомо конструюється так, щоб ввести в оману. Так активно поширюється неправдива інформація в маси.

Згідно з результатами опитування USAID-INTERNEWS, близько 60 % українців не схильні до критичного мислення – вони довіряють улюбленим, звичним ЗМІ або покладаються на інтуїцію [20]. Частка таких респондентів, на жаль, у 2019 р. збільшилася.

Незважаючи на гібридну війну Росії з Україною, деяка частка українців не відмовляється від перегляду російських телеканалів або читання російських новин. Аудиторія опитування USAID-INTERNEWS [20] відзначає зниження популярності російських ЗМІ як на власному досвіді, так і серед оточення. Як свідчать дослідження, частіше споживачі російських ЗМІ згадують літні люди, а також ті, хто не вдоволений державною політикою України. Основними джерелами доступу до російських мас-медіа є супутникове телебачення та YouTube-канали.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Гібридна війна – це військова стратегія, під час якої нападаюча сторона не вдається до класичного військового вторгнення, а пригнічує свого опонента, використовуючи поєднання прихованих операцій, диверсій, кібервійни. Гібридна війна, а точніше – гібридний світ, полягає в тому, що потенційні або реально агресивні дії виявляються захованими не у фізичному просторі, а в інформаційному або віртуальному. Одним із методів ведення гібридної війни є дезінформація. У «Кембриджському словнику» визначено «дезінформацію» як неправдиву інформацію, що поширюється задля обману людей [1].

Частіше населення нашої держави звертається до російських ЗМІ, аби почути альтернативну думку про ті чи інші події. Деяким опитуваним просто подобається дивитися/читати новини російською мовою, деякі ж відзначають більш якісне і цікаве подання новин. Серед російських ЗМІ українці найчастіше віддають перевагу телебаченню та інтернет-сайтам. Незважаючи на користування, рівень довіри до російських медіа низький (рис. 1).

Група з аналізу гібридних загроз Українського кризового медіа-центру (УКМЦ) представила дослідження риторики трьох топових російських телеканалів («Россия 1», «Первый канал» і НТВ) щодо України з 1 липня 2014 р. по 31 грудня 2017 р. Згідно з результатами дослідження, третина новин цих каналів так чи інакше стосується України, притому понад 90 % згадок про країну є негативними. Головні об'єкти уваги російських ЗМІ – державні інституції, які російська пропаганда намагається

дискредитувати [16]. Хоча й дані є відносно неновими, проте тенденція зберігається, більшість російських новин і у 2019 р. стосуються проблем України, при цьому ситуація зображується в негативному світлі.

Рис. 1. Рівень довіри до російських ЗМІ серед їх споживачів [20]

Відповідно до представленого проекту російського бюджету на 2020–2021 рр., федеральні ЗМІ отримають 1,3 млрд євро, що є значним збільшенням обсягу фінансування, порівняно з поточною цифрою, яка дорівнює близько 1 млрд. Найбільшим бенефіціаром є новинний телеканал RT (RussiaToday), що, згідно з проектом, отримає до 23 млрд руб., або 325 млн євро [24]. Зайве говорити, що обсяг фінансування телеканалу RT зростає з року в рік, так само, як і випадки дезінформації з боку російських телеканалів.

Перелік прикладів фейкових новин чи дезінформації російських ЗМІ є досить великим. Автори дослідження розглядають період після підписання Україною формули Штайнмайера – жовтень 2019 р. Ця подія сколихнула українське суспільство й змусила російські ЗМІ працювати ще більше над матеріалами новин для подальшої дезінформації населення.

У вівторок, 1 жовтня 2019 р., Президент України – Володимир Зеленський виступив із заявою про те, що Україна узгодила формулу Штайнмайера. Ідея цього документа обговорювалася ще у вересні 2016 р. на зустрічі міністрів закордонних справ. Штайнмайер, тодішній міністр закордонних справ Німеччини, запропонував компромісний, на його думку, план, аби зрушити з «мертвої точки» мінський процес. Важливо, що пропозиції не були закріплені на папері, а лише запропоновані для обговорення сторонам конфлікту [25].

«Формула Штайнмайера» закликала запровадити так званий «особливий статус» для окупованих Росією та проросійськими сепаратистами територій після проведення там місцевих виборів за українським законодавством. У разі успішного (за оцінкою ОБСЄ) проведення виборів Україна зобов’язується надати окупованим російськими військами територіям ЛНР та ДНР «особливий режим місцевого самоврядування». Українська влада має отримати повний контроль над східним кордоном.

Цей документ викликає чимало суперечок у дослідників. Підписання формули Штайнмайера спровокувало хвилю протестів серед українського населення. І причиною цього була відсутність єдиного трактування формули, оскільки кожна сторона конфлікту тлумачить його по-своєму. Помічник президента Андрій Єрмак намагався пояснити її суть: «Формула Штайнмайера не документ. Це лише одна фраза про те, що в день проведення місцевих виборів в ОРДІЛО закон України про особливості місцевого самоврядування набуває чинності на тимчасовій основі. А потім у разі, якщо ОБСЄ підтвердить, що вибори пройшли без порушень і відповідно до стандартів, закон набуває статусу постійного. Нічого про те, як саме мають відбуватися вибори, як здійснюється виведення військ і передання контролю над кордоном, у ній немає» [23].

Підписання Україною формули Штайнмайера стало приводом до активізації російських ЗМІ. «Перемога здорового глузду» [15], «Захід “умовив” Україну на підписання формули Штанмайера» [22], «Київ виконав усі вимоги Москви» [21] – так назвали підписання документа російські Інтернет-видання. Загалом, як бачимо із заголовків статей російських видань, новину про підписання формули Штайнмайера сприйняли в Росії досить схвально.

«Саме підтвердження формули Штайнмайера, яка, до речі, прийнята всіма учасниками “нормандської четвірки”, уключаючи Україну, уже фактично кілька років тому, є фактом позитивним і, безумовно, на шляху реалізації тих домовленостей, яких досягнуто раніше» [7], – заявив прес-секретар президента Росії Дмитро Пєсков. Він висловив надію, що процес реалізації мінських домовленостей продовжиться, оскільки це єдина можливість урегулювати конфлікт на південному сході України.

Прокоментував узгодження формули й глава МЗС РФ Сергій Лавров. У своєму коментарі він звернув особливу увагу на дії української опозиції. Так, колишній президент країни та глава партії «Європейська солідарність» Петро Порошенко, голова «Батьківщини» Юлія Тимошенко й лідер «Голосу» Святослав Вакарчук зробили заяви про те, що підписання формули загрожує безпеці України. Реакція Києва насторожила Сергія Лаврова: «Поясніть, чому ви зраджуєте український народ. Ця формула відома вже як чотири роки» [7]. Сергій Лавров також зауважив, що, згідно з мінськими домовленостями, Україна повинна не просто провести «децентралізацію для всіх регіонів», але й узгодити ті питання, що стосуються самопроголошених Донецької та Луганської республік, із їхнім керівництвом. «Ця частина Донбасу зобов’язана бути почутою. Не просто почута – її позиція повинна бути врахована» [7], – підкреслив міністр.

Російські ЗМІ також удаються до активного цитування лідерів ЛНР і ДНР. Отже, портал RussiaToday опублікував статтю про реакцію лідерів окупованих територій на формулу Штайнмайера. «Ми самі будемо вирішувати, якою мовою говорити, якою буде наша економіка, як буде формуватися наша судова система, як буде захищати наших громадян наша народна поліція і як ми будемо інтегруватися з Росією. Це наша справа, наша мета» [11], – указали вони. За їхніми словами, Зеленському не варто «диктувати умови», коли він говорить про вибори в Донбасі. Лідери ДНР і ЛНР зауважили, що ніякого контролю над кордоном київська влада не отримає. Складається враження, що російські ЗМІ спеціально процитували видання Донецького агентства новин аби підтвердити свою теорію про неможливість виконання Україною раніше утверджених домовленостей.

«Не Києву вдалося підписати угоду, а вдалося республікам (мається на увазі ЛНР і ДНР), в першу чергу. А також за підтримки країн гарантів – Росії, Франції, Німеччини, вдалося дотиснути Україну і прийти до того, що все ж формулу довелося підписати» [17], – так коментує підписання формули Штайнмайера лідер ДНР Денис Пушилін.

«Ми неодноразово зверталися до світової спільноти, неодноразово зверталися до країн-гарантів. І лише Росія робила й продовжує робити певні кроки, які всіляко повинні підштовхувати Україну до виконання взятих на себе зобов’язань. Але шостий рік Україна не зрушує з місця, тому говорити та називати зараз якісь терміни, коли Україна все ж-таки надумає виконувати мінські угоди, – це справа дуже невдячна», – зазначає далі лідер ДНР. На питання російського журналіста, скільки ще доведеться чекати на дії України, Денис Пушилін дає неоднозначну відповідь: «Покаже час. Судячи з тієї тенденції, яку ми зараз спостерігаємо, в Україні все погано».

Пушилін наголосив про те, що вони (лідери ЛНР і ДНР) самі зобов’язані й готові повністю реалізувати мінські угоди, проте, на жаль, це не може бути здійснено в односторонньому порядку. Вони б, звичайно, хотіли, але в них немає можливості змінювати українське законодавство та Конституцію, аби власноруч прописати особливий статус ДНР і ЛНР [17]. Формула Штайнмайера закликає проводити вибори на територіях, які перебувають під контролем сепаратистів, відповідно до законодавства України та нагляду ОБСЄ. Підписавшись, Україна погодилася провести місцеві вибори на Донбасі – але лише за законодавством України, і лише після відкликання російських сил та повернення Україні контролю над Державним кордоном.

Разом із позитивними відгуками посилюється поширення дезінформації в російських ЗМІ про події в Україні. Російські ЗМІ продовжують обвинувачувати Україну в невиконанні мінських домовленостей, гальмування мінського процесу.

Так, новинне видання «Sputnik» в одній зі своїх статей повідомляє, що, незважаючи на заяви Президента Володимира Зеленського, які він зробив у Японії на зустрічі з президентом Німеччини

Франком-Вальтером Штайнмайером про усунення перешкод для зустрічі в «нормандському форматі», упевненість у тому, що мінські домовленості все ж будуть реалізовані, наближається до нуля. На цьому наголосив прес-секретар президента Росії Дмитро Песков.

Із цієї причини така необхідна зустріч у «нормандському форматі» видається примарною для російської верхівки. Усі сердечно переживають, чи зможе Україна вибратись із глухого кута. Президент Центру системного аналізу й прогнозування Росії Ростислав Іщенко допускає лише поганий і дуже поганий варіанти розвитку подальших подій. «Те, що Україна не збирається виконувати мінські домовленості, було зрозуміло із самого початку, як і те, що Україна втрачає контроль над Донбасом, формально залишаючись його сувереном» [14], – зазначив експерт в інтерв'ю на радіо «Sputnik Білорусь».

На його думку, мінські домовленості демонстрували європейським друзям і партнерам, що Росія не проти допомогти Україні якось зберегтись, але вона сама не в змозі скористатися тими можливостями, які перед нею відкриваються. Знову ж таки гальмування мінського процесу – справа не лише України, але й Росії. Обидві сторони конфлікту не можуть прийти до компромісу. Обвинувачувати тільки Україну у всіх провалах переговорів безглуздо.

Водночас новинний портал RussiaToday повідомляє, що в Кремлі назвали невдалим заяву міністра інфраструктури України Владислава Крикля про вимоги «репарацій» від Росії. Прес-секретар президента РФ Дмитро Песков нагадав, що Росія не є учасником конфлікту на сході України, та підкреслив роль Москви в його врегулюванні. Раніше Крикль зазначав, що Київ не має наміру платити за відновлення невідконтрольних районів Донбасу до тих пір, поки російська сторона не виплатить «репарації». У Раді Федерації назвали таку інтерпретацію подій помилковою, нагадавши, що конфлікт є винятково внутрішньо українським [5].

Російські ЗМІ осуджують Україну, яка вважає агресором Росію, нагадуючи, що російська влада не є стороною конфлікту. Це все підтверджується тим фактом, що Російська Федерація бере участь у нормандському процесі, а також брала участь у складанні мінських домовленостей, завдання яких – покласти край конфлікту в Донбасі. Росія, на думку російських видань, навпаки, прагне допомогти Україні. Усе, що вона могла зробити для того, щоб запобігти незворотному сценарію розвитку подій, РФ зробила. І Україна повинна бути за це вдячна. А все інше – це просто з хворої голови на здорову й не прийнятно ні за яких обставин. Та треба згадати один беззаперечний факт, що у 2015 р. президент Росії Володимир Путін власноруч визнав військову присутність Росії в Україні [3]. Проаналізувавши, звичайно, дійшли висновку, що ті громадяни, які постійно не стежать за перебігом новин, приймуть цю статтю за чисту монету і, ясна річ, звинуватять Україну в невиконанні мінських угод, а також так і вважатимуть конфлікт на Сході чисто українським питанням, громадянською війною.

У випуску «Великої гри» на Першому каналі від 20.10.2019 р. Росія знову ж таки зображується як арбітр [10]: Ведучі й експерти закликають про припинення зображувати Росію як сторону конфлікту. РФ відіграє в процесі мінських домовленостей таку саму роль, що й Франція, Німеччина чи ОБСЄ, які намагаються знайти рішення конфлікту на сході України.

Узагалі ток-шоу є найзручнішим способом для дезінформації в ХХІ ст. Це можна пояснити потребою населення в живій дискусії, а на ТБ-шоу такої дискусії вистачає з надлишком. Вона часто жорстка й безкомпромісна. Крім того, існує потреба і в тому, щоб отримати якесь пояснення подіям, що відбуваються. Короткі телевізійні новини дають опис подій занадто щільно та стисло – так, що зрозуміти їх значення більшість телеглядачів не можуть, тому люди хочуть, щоб їм пояснили сенс подій. Це все підтверджує популярність Ток-шоу не лише в Росії, але й по всьому світу.

Більшість російських передач висвітлюють не внутрішні проблеми Росії, а відносини з Україною і все, що з ними пов'язано. «60 хвилин», як і «Вечір з Володимиром Соловйовим» (передача теж виходить на «Росії 1») з «Час покаже» (Перший канал) цілком могли б транслюватися для українських глядачів, а не російських. Запрошені так звані «українські експерти» приносять російським Ток-шоу небували рейтинг. Міжнародні відносини цікавлять авторів передачі набагато більше від внутрішньої політики. Така картина не лише в «60 хвилинах»: на каналах першого мультиплексу про внутрішні проблеми країни постійно говорять лише в ток-шоу на Громадському телебаченні Росії, але рейтинг цього телеканалу не публікується.

Згідно з російським дослідженням Вести.ру, яке проведено в період із вересня 2018 р. по січень 2019 р., 74 % тем передачі «60 хвилин» стосувалися України й стосунків між Росією та Україною [19].

В ефірі «60 хвилин» від 28.10.2019 р. прозвучала така інформація, що в Україні діють подвійні стандарти: українська поліція може ув'язнити людину за носіння емблеми СРСР, але не чіпає тих, які демонструють нацистську символіку [9]. В Україні у 2015 р. набув чинності закон про декомунізацію, ініційований Кабінетом Міністрів. Документ визнає комуністичний і нацистський тоталітарні режими в Україні злочинним та проводить політику державного терору. Новим законом внесено зміни до Кримінального кодексу України. Відповідно до статті 436-1, особі, яка пропагує нацистську або комуністичну символіку, загрожує до п'яти років ув'язнення.

Справжніми зірками російського телебачення стали «неприємні українці», при тому що ці люди підбираються за принципом психологічного й фізіологічного відторгнення від більшої частини аудиторії. Вони забезпечують шоу вибухом емоцій, здебільшого негативних стосовно них. Тим самим вони привертають до себе увагу більшої частини аудиторії та утримують її. «Неприємні українці» вже почали брати участь в обговоренні не лише української тематики, а й загальних міжнародних проблем, навіть якщо там немає складової частини проблеми сусідньої держави. Ненависть, яка викликає їх образ і їхні слова, настільки сильна та яскрава, що самі вони стали зірками телебачення.

У суботу, 2 жовтня 2019 р., ведучий програми «60 хвилин» на каналі «Росія» Євген Попов прокоментував ситуацію в Україні у своєму Telegram-каналі: «якщо ми не обговоримо Україну, за нас її обговорять солдати НАТО» [12]. Із думкою журналіста погоджуються його колега, ведуча програми Ольга Скабєєва і ведучий програми «Вечір» Володимир Соловйов.

Раніше президент Володимир Путін на пленарному засіданні Міжнародного дискусійного клубу «Валдай» назвав неправильним, якщо журналісти виставляють Україну в невігідному світлі. За словами російського лідера, допустимо критикувати владу, але не країну й народ: «Ми не повинні виставляти нашого сусіда, нашого найближчого сусіда і братський народ, без жодного перебільшення, у якомусь невігідному світлі». Ольга Скабєєва, ведуча телеканалу «60 хвилин», відреагувала на зауваження президента: «Ніколи не робимо це спеціально» [12]. Що є цілком неправдою, адже стільки дезінформації, яку обговорює програма «60 хвилин», навіть не у всіх російських Інтернет-виданнях знайдеш.

Для пропаганди та дезінформації Росія використовує всі можливі засоби й не тільки на території Росії. Поширювати неправдиву інформацію в маси дозволяють різні російські новинні агентства, які мають філіали не лише на території СНД, а й навіть провідних держав Європи. «Sputnik» є одним із представників таких агентств, що включає веб-сайти, мобільний додаток, онлайн-трансляції, радіомовну службу та прес-центри, заснований міжнародним інформаційним агентством «Росія сьогодні». «Sputnik», як і більшість російських новинних агентств, має регіональні представництва та бюро в різних країнах. Деякі західні політики та ЗМІ звинувачують агентство в необ'єктивній подачі інформації та упередженості у висвітленні подій.

Яскравим прикладом використання дезінформації у своїх новинах є вірменський «Sputnik», який 1 жовтня 2019 р. опублікував статтю, де російський політолог Дмитро Журавльов нарікає на українську владу: «Українська влада досі не виконали план нинішнього президента ФРН щодо врегулювання кризи в Донбасі. І це вкрай неприємно для Німеччини» [13]. Далі автор статті активно цитує німецький журнал «Der Spiegel»: «Президент України Володимир Зеленський фактично образив уряд Німеччини в ході телефонної розмови з американським лідером Дональдом Трампом. Він погодився з тим, що канцлер Ангела Меркель мало робить для України» [13], – при цьому не було надано посилання на першочергове джерело інформації.

На думку Журавльова, Німеччині є на що ображатися, оскільки в основу і Нормандського, і Мінського формату покладено план нинішнього президента Німеччини Франка-Вальтера Штайнмайера з урегулювання української кризи. «Україна цей план тисячу разів обіцяла виконати й ніколи не виконувала. У влади ФРН теж нерви не залізни, тому що в цей план укладено дуже багато німецького авторитету» [13], – вважає російський політолог. Ця стаття є типовим прикладом прокремлівської дезінформації. Україна позиціонується як єдина порушниця режиму припинення вогню, хоча огляд виконання угоди Мінськ II показує, що обидві сторони (Україна та Російська Федерація) не виконали плану. Аналіз Атлантичної ради свідчить, що більшість порушень можна віднести до Росії, яка постійно підтримувала збройні формування на території тимчасово окупованих територій.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.

Отже, Росія продовжує активно використовувати дезінформацію як головний інструмент в інформаційній війні з Україною. Наведені приклади використання цього методу російськими ЗМІ не є одиничними, а повторюються циклічно. Близько третини новин Російської Федерації висвітлюють події в Україні, причому 90 % є негативними за своїм змістом. На телеканалах Росії більшість політичних передач стосується обговорення не міжнародних подій чи подій у Федерації в цілому, а саме подій в Україні, причому третина цієї інформації є фейковою. Населення України з часом усе менше довіряє російським новинам, але відсоток людей, котрі дивляться/читають ці новини, є досить високим. Росія ж тим часом застосовує всі можливі методи для поширення дезінформації в маси: використання Інтернет-порталів, YouTubeканалів, транслювання політичних ток-шоу.

СПИСОК ВИКОРСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/disinformation>.
2. EU-US Cooperation on Tackling Disinformation. URL: <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2019-10-03-EU-US-TacklingDisinformation.pdf>.
3. Putin admits Russian military presence in Ukraine for first time. URL: <https://www.theguardian.com/world/2015/dec/17/vladimir-putin-admits-russian-military-presence-ukraine>.
4. That Wasn't Mark Twain: How a Mis quotation Is Born. URL: <https://www.nytimes.com/2017/04/26/books/famous-misquotations.html>.
5. «Ложная интерпретация событий» : в России ответили на заявление Киева о «репарациях» за Донбасс. URL: https://russian.rt.com/russia/article/682908-ukraina-rossiya-reparacii?fbclid=IwAR1TZBmuAImSCOjH CnOLf0h9bQUdNtSj3SmT1_Lupz04tbWT2RiAxeMkiu4.
6. «Попытка цензурировать интернет»: в ЕС призвали усилить борьбу с российской дезинформацией. URL: <https://russian.rt.com/world/article/676561-popytka-cenzurovat-internet>.
7. «Реакция в Киеве насторожила»: в России прокомментировали согласование Украиной формулы Штайнмайера. URL: <https://russian.rt.com/ussr/article/673635-formula-donbass-ukraina>.
8. «Реалии современной политической борьбы»: Facebook заявил об удалении «связанных» с Россией аккаунтов. URL: <https://russian.rt.com/world/article/682371-facebook-blokirovka-akkauntov-rossiya>.
9. 60 минут по горячим следам (вечерний выпуск в 18:50) от 28.10.19. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MqimGWeiIQ&feature=youtu.be>.
10. Большая игра. Выпуск от 20.10.2019. URL: <https://www.1tv.ru/shows/big-game/vypuski/bolshaya-igra-vypusk-ot-20-10-2019>.
11. В ЛНР и ДНР призвали Зеленского не диктовать им условия. URL: <https://russian.rt.com/ussr/news/673523-lnr-dnr-zelenskii>.
12. Ведущий «60 минут» Евгений Попов объяснил, зачем нужно обсуждать Украину. URL: <https://www.vesti.ru/doc.html?id=3196392&tid=105474>.
13. Журавлев Д. Невыполнение Украиной минских соглашений Германии крайне неприятно. URL: <https://ru.armeniasputnik.am/radio/20191001/20612827.html>.
14. Ищенко Р. Кроме «минских договоренностей» есть плохой путь решения проблемы, и очень плохой. URL: <https://ru.armeniasputnik.am/radio/20191023/20852000/ishenko-problema.html>.
15. Косачев К. Подписание «формулы Штайнмайера» – победа здравого смысла. URL: <https://rg.ru/2019/10/01/kosachev-podpisanie-formuly-shtajnmajera-pobeda-zdravogo-smysla.html>.
16. На російському ТБ існує шість основних наративів, спрямованих проти України – дослідження УКМЦ. URL: https://ms.detector.media/mediaprosvita/research/na_rosiyskomu_tb_ishue_shist_osnovnikh_narativiv_spryamovanih_proti_ukraini_doslidzhennya_ukmts/.
17. Пушилин Д. Зеленский повторяет Порошенко в самых худших его проявлениях. URL: <https://ru.armeniasputnik.am/world/20191025/20870472/Pushilin-Zelenskiy-povtoryaet-Poroshenko-v-samykh-khudshikh-ego-proyavleniyakh.html>.
18. Російський вплив на українські медіа: дослідження. URL: <https://ua.ejo-online.eu/2012/mediadoslidzhenia/rosiyskiiy-vpliv-na-ukrainskiy-media>.
19. Скабеева и Попов как самые успешные молодые политические тележурналисты. URL: <https://tjournal.ru/news/86986-skabeeva-i-porov-kak-samyue-uspeshnye-molodye-politi-cheskie-telezhurnalisty>.
20. Ставлення населення до ЗМІ та споживання різних типів медіа у 2019 р. URL: <https://detector.media/infospace/article/171769/2019-10-22-stavlennya-naselennya-do-zmi-ta-spozhyvannya-riznykh-tipiv-media-u-2019-r/>.

21. Україна підписала «формулу Штайнмайера». URL: <https://lenta.ru/brief/2019/10/01/steinmeier/>.
22. Украинская «партия войны» потерпела поражение в Минске. URL: <https://vz.ru/world/2019/10/1/415640.html>.
23. Формула розбрату. URL: <https://m.tyzhden.ua/Politics/235795>.
24. Цифра тижня: 1,3 мільярда. URL: <https://www.stopfake.org/uk/tsyfra-tyzhnya-1-3-milyarda/>.
25. Что такое «формула Штайнмайера»? URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-russian-49921602>.

Матеріал надійшов до редакції 08.01.2020 р.

THE USE OF DISINFORMATION IN RUSSIAN MEDIA

With the rapid development of technology, «ordinary» war no longer makes sense. In turn, the hybrid, which is more convenient and flexible, and contains a number of different modes of warfare, is an universal military strategy. Disinformation and propaganda are important components of such a war. Russia is an active user of these methods in the fight against Ukraine.

The article presents Russia's reaction to Ukraine's signing of the Steinmeier formula. The most striking, in our opinion, examples of misinformation from the media of the Russian Federation are given. The study is based on the period since October 2019, the period after Ukraine signed the Steinmeier formula. This document causes a lot of controversy among researchers. The signing of Steinmeier's formula provoked a wave of protests among the Ukrainian population and the reason for this was the lack of a unified interpretation of the formula, as each side of the conflict interprets it differently.

A study of three top Russian TV channels (Russia 1, Channel One, and NTV) on Ukraine, presented by the Ukrainian Crisis Media Center (UKMC) Hybrid Threat Analysis Group, was analyzed. According to the results, a third part of the news on these channels is devoted to Ukraine in one way or another, with more than 90 % of mentions of the country being negative. The biggest are the news TV channel RT (RussiaToday), the news edition Sputnik, the talk show «Big Game», the program «60 minutes», etc.

The results of the study show that the vast majority of Russian programs do not cover Russia's internal problems, but relations with Ukraine and everything connected with them. There is a tendency to invite so-called «Ukrainian experts» who bring unprecedented ratings to Russian talk shows.

The real stars of Russian television are «unpleasant Ukrainians», although these people are selected on the principle of psychological and physiological rejection of the majority of the audience. They provide the show with an explosion of emotions, mostly negative towards them. Thus, they attract the attention of most of the audience and keep it.

Key words: disinformation, Russia, Ukraine, Minsk agreements, Steinmeier formula.

REFERENCES

1. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/disinformation>.
2. EU-US Cooperation on Tackling Disinformation. URL: <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2019-10-03-EU-US-TacklingDisinformation.pdf>.
3. Putin admits Russian military presence in Ukraine for first time. URL: <https://www.theguardian.com/world/2015/dec/17/vladimir-putin-admits-russian-military-presence-ukraine>.
4. That Wasnt Mark Twain: How a Mis quotation Is Born. URL: <https://www.nytimes.com/2017/04/26/books/famous-misquotations.html>.
5. «Lozhnaia interpretatsiia sobytii»: v Rossii otvetili na zaiavlenie Kieva o «reparatsiakh» za Donbass. URL: https://russian.rt.com/russia/article/682908-ukraina-rossiya-reparacii?fbclid=IwAR1TZBmuAImCOjHCnOLf0h9bQUdNtSj3SmT1_Lupz04tbWT2RiAxeMkiu4.
6. «Popytka tsenzurirovat internet»: v ES prizvali usilit borbu s rossyskoi dezinformatsiei. URL: <https://russian.rt.com/world/article/676561-popytka-cenzurirovat-internet>.
7. «Reaktsiia v Kieve nastorozhyla»: v Rossii prokommentirovali sohlasovanye Ukrainoi formuly Shteinmeiera. URL: <https://russian.rt.com/ussr/article/673635-formula-donbass-ukraina>.
8. «Realii sovremennoi politicheskoi borby»: Facebook zaiavil ob udalenii «sviazannykh» s Rossiei akkauntov. URL: <https://russian.rt.com/world/article/682371-facebook-blokirovka-akkauntov-rossiya>.
9. 60 minut po horiachym sledam (vechernii vypusk v 18:50) ot 28.10.19. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MqimGWeiIQ&feature=youtu.be>.
10. Bolshaia igra. Vypusk ot 20.10.2019. URL: <https://www.1tv.ru/shows/big-game/vypuski/bolshaya-igra-vypusk-ot-20-10-2019>.
11. V LNR y DNR prizvali Zelenskoho ne diktovat im usloviia. URL: <https://russian.rt.com/ussr/news/673523-lnr-dnr-zelenskii>.

12. Vedushchii «60 minut» Evhenii Popov obyiasnil, zachem nuzhno obsuzhdat Ukrainu. URL: <https://www.vesti.ru/doc.html?id=3196392&tid=105474>.
13. Zhuravlev D. Nevypolnenie Ukrainoi minskikh sohlashenii Hermanii kraine nepriiatno. URL: <https://ru.armeniasputnik.am/radio/20191001/20612827.html>.
14. Yshchenko R. Krome «minskikh dohovorennosti» est plokhoi put resheniia problemy, i ochen plokhoi. URL: <https://ru.armeniasputnik.am/radio/20191023/20852000/ishenko-problema.html>.
15. Kosachev K. Podpisanie «formuly Shtainmeiera» – pobeda zdravogo smysla. URL: <https://rg.ru/2019/10/01/kosachev-podpisanie-formuly-shtajnmajera-pobeda-zdravogo-smysla.html>.
16. Na rosiiskomu TB isnuie shist osnovnykh naratyviv, spriamovanykh proty Ukrainy – doslidzhennia UKMTs. URL: https://ms.detector.media/mediaprosvita/research/na_rosiiskomu_tb_isnuie_shist_osnovnykh_narativiv_spryamovanykh_proti_ukraini_doslidzhennya_ukmts/.
17. Pushylyn D. Zelenskii povtoriaet Poroshenko v samykh khudshykh eho proiavlenykh URL: <https://ru.armeniasputnik.am/world/20191025/20870472/Pushilin-Zelenskiy-povtoryaet-Poroshenko-v-samykh-khudshikh-ego-proyavleniyakh.html>.
18. Rosiiskyi vplyv na ukrainski media: doslidzhennia. URL: <https://ua.ejo-online.eu/2012/mediadoslidzhen-nia/rosiiskyi-vplyv-na-ukrainski-media>.
19. Skabeeva i Popov kak same uspeshnye molodye politicheskie telezhurnalisty. URL: <https://tjournal.ru/news/86986-skabeeva-i-popov-kak-samyie-uspeshnye-molodye-politi-cheskie-telezhurnalisty>.
20. Stavleniia naseleenniia do ZMI ta spozhyvanniia riznykh tipiv media u 2019 r. URL: <https://detector.media/infospace/article/171769/2019-10-22-stavleniia-naseleenniia-do-zmi-ta-spozhyvanniia-riznykh-tipiv-media-u-2019-r/>.
21. Ukraina podpisala «formulu Shtainmaiera». URL: <https://lenta.ru/brief/2019/10/01/steinmeier/>.
22. Ukrainskaia «partiiia voyni» poterpela porazhenie v Minske. URL: <https://vz.ru/world/2019/10/1/415640.html>.
23. Formula rozbratu. URL: <https://m.tyzhden.ua/Politics/235795>.
24. Tsyfra tyzhnia: 1,3 miliarda. URL: <https://www.stopfake.org/uk/tsyfra-tyzhnya-1-3-milyarda/>.
25. Chto takoe «formula Shtainmaiera»? URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-russian-49921602>.

УДК 351.746:007](4)

Панас Вікторія,

магістр факультету міжнародних відносин
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки,
Луцьк, Україна
panas.viktoriya@gmail.com;

Новак Роман,

студент 4-го курсу факультету міжнародних відносин
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки,
Луцьк, Україна
Roman.Novak2016@eenu.edu.ua;

Козак Володимир,

студент 4-го курсу факультету міжнародних відносин
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки,
Луцьк, Україна
Volodymyr.Kozak2016@eenu.edu.ua

ТЕНДЕНЦІЇ ТА СПЕЦИФІКА ІНФОРМАЦІЙНОГО ТЕРОРИЗМУ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Інформаційна безпека сучасного суспільства є актуальним питанням вирішення та попередження гібридних загроз як світовій спільності, так і європейським країнам зокрема.

У статті проаналізовано та схарактеризовано тенденції швидкого розвитку інформаційного тероризму та специфіку його протистояння в різних країнах Європи, таких як Сполучене Королівство Великобританії й Північної Ірландії, Німеччини та Франції.

Незмінна система захисту інформаційного простору консервативної Великобританії доводить, що світова спільнота спроможна об'єднатись і виступити проти кібератак, скоєних іншою державою для забезпечення безпеки своїх громадян.